

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:  
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР  
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

**МАТЕРІАЛИ**  
Міжнародної науково-практичної конференції

*Одеса, 26 квітня 2024 року*

Одеса  
«Фенікс»  
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою  
Національного університету «Одеська юридична академія»  
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24      **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.  
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

*Матеріали видано в авторській редакції*

|                                                                                                                                                                                                                                                                                         |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>Туляков Вячеслав Олексійович</b><br>ЖЕРТВИ ПРАВОПОРУШЕНЬ ЯК СУБ'ЄКТИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН .....                                                                                                                                                                                | 349 |
| <b>Мирошниченко Наталія Анатоліївна</b><br>СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНІ НАСЛІДКИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЇХ ВПЛИВ НА КВАЛІФІКАЦІЮ ....                                                                                                                                                      | 353 |
| <b>Коломієць Юлія Юріївна</b><br>НАУКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА НА ПОРОЗІ НОВОЇ УКРАЇНИ. ....                                                                                                                                                                                                | 356 |
| <b>Полянський Євген Юрійович</b><br>ЩОДО ПОКРАННЯ У ВИДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ .....                                                                                                                                                                           | 358 |
| <b>Абакіна-Пілявська Людмила Миколаївна</b><br>ДО ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ЧЕСТІ ТА ГІДНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ .....                                                                                                                                                      | 360 |
| <b>Агапова Каріна Вікторівна</b><br>ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ<br>МОЛОДІЖНИМИ УГРУПОВАННЯМИ В УКРАЇНІ .....                                                                                                                                 | 362 |
| <b>Берш Анастасія Яковлівна</b><br>КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВІЙСЬКОВІ ЗЛОЧИНИ .....                                                                                                                                                                                              | 364 |
| <b>Бойченко Віталій Петрович</b><br>ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ВПЛИВУ НА ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ СУСПІЛЬНОЇ<br>МОРАЛІ .....                                                                                                                                                         | 365 |
| <b>Горбачова Ірина Михайлівна</b><br>ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НАСИЛЬНИЦЬКЕ ЗНИКНЕННЯ ЗА КК УКРАЇНИ. ....                                                                                                                                                                                     | 367 |
| <b>Гуменюк Віталій Васильович</b><br>ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВІДСТРОЧЕННЯ ТА ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ, ПРИМИРЕННЯ ЗЛОЧИНЦЯ ТА<br>ПОТЕРПІЛОГО, ДІЯЛЬНОГО КАЯТТЯ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ КОДЕКСОМ НІМЕЧЧИНИ .....                                                                                           | 370 |
| <b>Іванова (Кедик) Вероніка Петрівна</b><br>МЕДИЧНИЙ ПРАЦІВНИК ЯК СУБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ .....                                                                                                                                                                            | 372 |
| <b>Колодін Денис Олексійович</b><br>ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОСЯГАННЯ НА ВИБОРЧУ<br>СИСТЕМУ УКРАЇНИ .....                                                                                                                                         | 375 |
| <b>Тавлуй Олена Вікторівна</b><br>ВЧИНЕННЯ КРАДІЖКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ: ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ<br>КВАЛІФІКАЦІЇ .....                                                                                                                                                         | 376 |
| <b>Тимофєєва Лілія Юріївна</b><br>НЕ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСЛУЖЕНОГО ПОМ'ЯКШЕННЯ ЯК ПРОЯВ НЕПРОПОРЦІЙНОСТІ У СУДОВІЙ<br>ПРАКТИЦІ .....                                                                                                                                                         | 378 |
| <b>Хильченко Анастасія Сергіївна</b><br>ПРИНЦИП ПРОПОРЦІЙНОСТІ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ВПЛИВУ<br>В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ .....                                                                                                                                   | 380 |
| <b>Хімченко Світлана Анатоліївна</b><br>ЗАХИСТ РЕПРОДУКТИВНИХ ПРАВ В УКРАЇНІ .....                                                                                                                                                                                                      | 383 |
| <b>Чугуніков Ігор Іванович</b><br>КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ: НЕОБХІДНІСТЬ<br>ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ .....                                                                                                                                                   | 385 |
| <b>Камінський Петро Валерійович</b><br>ПРОБАЦІЙНИЙ НАГЛЯД ЗА ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО: ДОЦІЛЬНІСТЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ .....                                                                                                                                                                        | 389 |
| <b>Павлова Олександра Сергіївна</b><br>ДО ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПРАВ ЖУРНАЛІСТІВ І ПРАЦІВНИКІВ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ<br>ІНФОРМАЦІЇ .....                                                                                                                                       | 391 |
| <b>Кулик Анастасія Валеріївна</b><br>ОКРЕМІ НАПРЯМКИ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОЇ ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНО-ПРОТИПРАВНИМ ПОСЯГАННЯМ ...                                                                                                                                                               | 394 |
| <b>Малишева Марина Валеріївна</b><br>НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ДОСЛІД» ТА «ЕКСПЕРИМЕНТ» ЯК ПРИЧИНА ПРОБЛЕМ<br>ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВЧИНЕННЯ<br>КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ НЕЗАКОННОГО ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДІВ НАД ЛЮДИНОЮ ..... | 396 |
| <b>Мустафаєва Анна Іванівна</b><br>КІБЕРБЕЗПЕКА ОСОБИ, СУСПІЛЬСТВА ТА ДЕРЖАВИ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНИЙ ЕЛЕМЕНТ<br>ОБОРОНОЗДАТНОСТІ ДЕРЖАВИ .....                                                                                                                                              | 399 |
| <b>Нековаль Єгор Ігорович</b><br>ОСНОВИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ВИБОРЧИХ ПРАВ ГРОМАДЯН ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ФРН. ....                                                                                                                                                                 | 400 |
| <b>Поліщук Яна Романівна</b><br>ПСИХОЛОГІЧНЕ НАСИЛЬСТВО ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА СЬОГОДЕННЯ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ<br>АСПЕКТ .....                                                                                                                                                          | 403 |

відповідно до цих положень, якщо злочинець добровільно відмовляється від подальшого виконання злочину та один із них усвідомлює небезпеку того, що інші продовжуватимуть виконувати справу, уникає її чи значно зменшує її, або якщо він добровільно перешкоджає завершенню дії. У випадках, зазначених у § 83 КК Німеччини (підготовка зрадницького починання), суд може діяти відповідно до частини першої, якщо злочинець добровільно відмовляється від свого плану та запобігає або значно зменшує небезпеку, спричинену та визнану ним, що інші продовжуватимуть готувати захід або здійснити його, або якщо він добровільно перешкоджає завершенню дії. Якщо виявлену небезпеку усунено або значно зменшено або доведено до кінця злочину без будь-яких дій з боку винного, достатньо його добровільних і серйозних зусиль для досягнення цієї мети.

**Висновки.** За законодавством Німеччини функціонують інститути звільнення від покарання, примирення злочинця та потерпілого, діяльного каяття, що за своєю суттю схожі на принцип дії відповідних норм у Кримінальному кодексі України. При цьому питання відстрочення покарання, що передбачене КК Німеччини, потребує додаткового дослідження з урахуванням міжнародного досвіду та, як наслідок, ширшого висвітлення з метою можливого вдосконалення кримінального законодавства України. Щодо державної зради, то приписи кодексів України та Німеччини дещо схожі у розумінні звільнення від кримінальної відповідальності/зняття покарання. Водночас КК Німеччини чітко врегулював правила зняття покарання у випадку діяльного каяття за державну зраду.

#### **Список використаних джерел**

1. Кримінальний кодекс Німеччини. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/stgb/BJNR001270871.html> (дата звернення: 04.04.2024).
2. Про введення воєнного стану в Україні: указ Президента України № 64/2022. *Офіційне інтернет-представництво Президента України*. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення: 04.04.2024).
3. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. *Офіційне інтернет-представництво Президента України*. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution> (дата звернення: 04.04.2024).
4. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 04.04.2024).
5. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 04.04.2024).

**Ключові слова:** звільнення від покарання, зняття покарання, відстрочення покарання, примирення злочинця та потерпілого, відшкодування збитків, діяльне каяття

**Keywords:** exemption from punishment, removal of punishment, postponement of punishment, reconciliation of the criminal and the victim, compensation for damages, active remorse

**Іванова (Кедик) Вероніка Петрівна**

*Національний університет «Одеська юридична академія»,  
доцент кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук, доцент, адвокат*

## **МЕДИЧНИЙ ПРАЦІВНИК ЯК СУБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ**

«Медичний працівник – лікар або інша особа, яка у встановленому законодавством порядку здобула медичну освіту, відповідає встановленим кваліфікаційним вимогам, працює у закладі охорони здоров'я або як самостійний суб'єкт підприємницької діяльності;», – таке визначення дається в Законі України «Основні засади діяльності у сфері охорони здоров'я» [1].

Перед нами постає завдання охарактеризувати кримінально-правовий статус медичного працівника як спеціального суб'єкта «професійних» злочинів.

Спеціальний суб'єкт кримінальних правопорушень – це особа, яка має крім обов'язкових ознак загального суб'єкта (зрозуміла фізична особа, яка досягла певного віку) також і додатковими. У нашому випадку такою ознакою буде статус медичного працівника.

Виходячи із закріпленого на законодавчому рівні поняття медичного працівника відзначаємо, що термін використовується для позначення досить широкого кола суб'єктів, що включає в себе і безпосередньо лікарів, а також допоміжний медичний персонал і фармацевтів.

Для ознайомлення з усіма особами, які належать до категорії медпрацівників, слід звернутися до наказів МОЗ України від 29.03.2002 р. № 117, яким затверджено «Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників системи охорони здоров'я» [2] та від 25.12.92 р. № 195 «Про затвердження переліку вищих і середніх спеціальних навчальних закладів, підготовка і отримання звання в яких дають право займатися медичною і фармацевтичною діяльністю» [3] де викладено Номенклатуру посад медичних працівників.

Надається необхідним закріплення роз'яснення поняття медичного працівника у самому тексті КК України для запобігання виникненню проблем, пов'язаних із кваліфікацією. Ряд статей містить різні назви осіб, які здійснюють медичну діяльність. Наприклад, ст. 134 КК України як суб'єкт кримінального правопорушення виступає особа, яка не має вищої медичної освіти відповідного профілю; в ст. 139 КК України статті говориться – ненадання без поважних причин допомоги хворому медичним працівником, який зобов'язаний, згідно з установленними правилами, надати таку допомогу, якщо йому завідомо відомо, що це може мати тяжкі наслідки для хворого. У деяких кримінально-правових нормах згадка про спеціальний суб'єкт взагалі відсутня, хоча їх зміст явно вказує на медичних працівників. Зокрема, тут можна навести як приклад ст. 151 КК України (Незаконне поміщення в заклад з надання психіатричної допомоги), ст. 319 КК України (Незаконна видача рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин) та деякі інші.

Кримінальні правопорушення у сфері медичної діяльності (інакше звані ятрогенні) можна розділити на групи залежно від того, чи передбачає склад конкретного злочину його вчинення лише спеціальним суб'єктом або можливі обидва варіанти (тобто загальним суб'єктом або медичним працівником).

Відповідно до частини першою статті 2 Кримінального кодексу України (далі – ККУ) підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад кримінального правопорушення, передбаченого цим Кодексом.

Медичні працівники відповідальні за вчинення кримінального правопорушення на загальних засадах, до того ж у ККУ є ряд складів кримінальних правопорушень, які мають відношення саме до професійної діяльності лікарів.

Кримінальні правопорушення, що вчиняються медичними працівниками у зв'язку зі здійсненням ними професійної діяльності, умовно можна поділити на такі:

- кримінальні правопорушення проти життя і здоров'я особи (пацієнта);
- кримінальні правопорушення проти прав особи (пацієнта);
- кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності з медичної практики;
- кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів;
- інші кримінальні правопорушення, вчинені медичними працівниками у зв'язку з їхньою професійною діяльністю.

Велика частина «медичних» кримінальних правопорушень знаходяться у розділі II ККУ «Кримінальні правопорушення проти життя і здоров'я особи». До них належать, зокрема:

- неналежне виконання професійних обов'язків, що спричинило зараження особи вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби (ст. 131 ККУ);

- розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби (ст. 132 ККУ);
- незаконне проведення абортів (ст. 134 ККУ)

Коли особа, що працює у медичній сфері, не має відповідної медичної освіти:

- незаконна лікувальна діяльність (ст. 138 ККУ);
- заняття лікувальною діяльністю без спеціального дозволу, здійснюване особою, яка не має належної медичної освіти;
- ненадання допомоги хворому медичним працівником (ст. 139 ККУ);
- неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником (ст. 140 ККУ);
- порушення прав пацієнта (ст. 141 ККУ);
- незаконне проведення дослідів над людиною (ст. 142 ККУ);
- порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини (ст. 143 ККУ);
- насильницьке донорство (ст. 144 ККУ);
- незаконне розголошення лікарської таємниці (ст. 145 ККУ) [4].

Важливо розуміти, що медичний працівник може вчинити кримінальне правопорушення, при цьому не будучи спеціальним суб'єктом, але в такій ситуації його професійний статус не матиме жодного значення для кваліфікації вчиненого.

Медичний працівник визнається суб'єктом кримінального правопорушення за наявності для цього законних підстав, які в сукупності складають дві такі ознаки:

1) працівник медичної сфери має право на зайняття професійною медичною діяльністю, що має підтверджуватись наявністю у нього диплома про здобуття відповідної освіти та свідоцтва про акредитацію; акредитація спеціаліста є процедурою визначення готовності особи до здійснення діяльності у сфері охорони здоров'я;

2) на медпрацівника законно покладено обов'язок щодо надання медичної допомоги, яка безпосередньо впливає з публічного чи трудового договору.

Підсумовуючи можна зробити висновок про те, що дуже важливим є правильно визначити правовий статус медичного працівника як спеціального суб'єкта кримінальних правопорушень, які скоюються у сфері медицини для того, щоб правильно провести кваліфікацію та розмежування складів діянь, заборонених Кримінальним Кодексом України.

### *Список використаних джерел*

1. Основи законодавства про охорону здоров'я : Закон України від 11.11.1992 р. № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (дата звернення: 15.03.2024).
2. Довідник кваліфікаційні характеристики професій працівників системи охорони здоров'я : наказ Мва охорони здоров'я України від 29.03.2002 р. № 117. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va117282-02> (дата звернення: 15.03.2024).
3. Про затвердження переліку вищих і середніх спеціальних навчальних закладів, підготовка і отримання звання в яких дають право займатися медичною і фармацевтичною діяльністю : наказ Мва охорони здоров'я України від 25.12.1992 р. № 195. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0195282-92#Text> (дата звернення: 15.03.2024).
4. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#top> (дата звернення: 15.03.2024).

**Ключові слова:** медичний працівник, суб'єкт кримінального правопорушення, спеціальний суб'єкт, кримінальна відповідальність, медична освіта, кваліфікаційні вимоги, кримінальне право, злочини в медицині, правовий статус.

**Keywords:** medical worker, subject of criminal offense, special subject, criminal responsibility, medical education, qualification requirements, criminal law, crimes in medicine, legal status.